

Pääkirjoitus

Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta pääsi runsas vuosi sitten hesarijulkisuuteen (hs 18.4.93) suositellessaan dekaaninsa **Kalle Lyytisen** johdolla väitöskirjojen julkaisukieleksi "jotakin kansainvälisistä tieteen kielistä". "Erityisperustein voidaan väitöskirja esittää hyväksyttäväksi tiedekunnassa suomen kielisenä. Tällaisia erityisperusteluita ovat aiheen erityinen kansallinen merkitys, riittävän suuri kansallinen tiedeyhteisö väitöskirjan alueella sekä väittelijän ammatillinen suuntautuminen (väittelijä pätevytyy lähinnä ammatillisista syistä). Kun väitöskirja esitetään tiedekunnalla tarkastettavaksi, on kotimaisen kielen valinnan erityisperustelut tuotava esille." (Lyytisen ja opintosihiteeri Maija Salon kirje jatko-opiskelijoille 29.3.93)

Lyytinen ja Salo ovat ainakin omalla kohdallaan onnistuneet suomen kielestä irtautumisessa, kun jo kirjoittavatkin suomenkielisen "suomen kieliseksi". Heidän ajattelutavassaan myös "kansainvälinen" ja "kansallinen" repeytyvät omiksi maailmoiksi. Lyytisen epädialektista logiikkaa seuraten kansallista merkitystä on väitöskirjalla, jossa tutkitaan Jyväskylän kaupungin ja maalaiskunnan yhdistämisen mahdollisuuksia, kun taas filosofisella väitöskirjalla **Hegelistä** ei ole kansallista merkitystä. Hegel ei ole kansallisesti merkittävää tutkimusta, koska tämä preussilainen on kansainvälisen tiedeyhteisön tutkimuksen kohde. Hegel-tutkimusta tuleekin tehdä kansainvälisiä Hegel-spesialisteja varten. Tällöin Suomi kielineen ei ole Hegel-harrastuksen haaste ja kannustin vaan rasite ja mielen masennin. Napapiirinkin tuntumasta lähteneen Hegel-tutkijan risti ja kirkastus on kansainvälisellä tieteen kielellä kirjoitettu tutkimus, joka saa Hegel-piireissä myönteistä huomiota osakseen.

Kansainvälinen tunnustus parantaa yksilön menestymisen mahdollisuuksia kansallisissa viran- ja rahan- jaossa. Esimerkiksi professuuri on henkilökohtainen palkinto kansainvälisten asiantuntijoiden suomasta tunnuksesta: ykkössija ehdollepanossa. Professuuriin ei sisälly kansallisia kollektiivisia vaateita ja velvoitteita, kuten esimerkiksi suomenkielisen filosofian viljelyä. Kansainvälisyys on automaatti, joka markkinavoimien lailla tuottaa itsestään selvästi ja idioottivarmasti kansallista yhteishyvää. Kaupankäynnin ja pääomien kasaamisen mallin mukaan tieteen tulee olla kansainvälistä toimintaa, jota eivät kansalliset velvoitteet rasita. Palkittavalta ei edellytetä, että hän olisi käyttänyt ja varsinkaan tulisi käyttämään kansainvälisiä ansioitaan ja suhteitaan kansallisen kulttuurielämän ja yhteiskunnan parhaaksi. Päinvastoin, tällainen "paikallinen" toiminta paikallisella kielellä katsotaan viaksi ja heikoudeksi.

* * *

Lyytisen kaltaisten kosmopoliittien logiikka toteutuu Jyväskylän yliopiston loppusuoralla olevassa käytännöllisen filosofian professuurin täytössä. Neljästä asiantuntijasta kolme oli suomea taitamattomia kansainvälisen tiedeyhteisön jäseniä, ja ainoa suomalainenkin, **Lars Hertzberg**, puhuu äidinkielenään ruotsia. Heti alkuun he raakasivat pois ne tutkimukset, jotka oli kirjoitettu suomeksi — miten englantilainen **D.W. Hamlyn**, norjalainen **Audun Oefsti** tai tanskalainen **Hans-Jørgen Schanz** olisi voinut niitä ymmärtääkään, vaikka aihe olisi ollut miten kansainvälinen tahansa? He kuitenkin puolustautuvat toteamalla, että "tulee kuitenkin muistaa, että juuri kyvyttömyyttä julkaista muilla kuin suomen kielellä voidaan pitää hakijan tieteellisen pätevyyden heikkona kohtana (flaw: vika, virhe, puutteellisuus, heikko kohta)" (Asiantuntijalausunto 18.2.94, s. 2). Suomenkielisten tutkimusten huomiotta jättämisestä aiheutui tietenkin se, että kansainvälisillä kielillä, varsinkin englanniksi, kirjoitettujen tutkimusten merkitys korostui voimakkaasti. Siis käytännössä kielen merkitys korostui; mutta ei kielen merkitys ajattelun ja kulttuurin elimellisenä ja itsessään arvokkaana osana vaan kielen, joka ymmärretään ajatusten mekaaniseksi välittäjäksi.

Heikkoutta oli asiantuntijoiden mukaan myös se, että useat hakijat olivat taipuvaisia julkaisemaan työnsä mieluummin laitossarjoissa ja muissa "paikallisissa (local) julkaisuissa" kuin esittämään ne laajemmalle filosofiselle yhteisölle. Laajempi yleisö viitanee tässä juuri suomea taitamattomiin kansainvälisiin filosofeihin, eikä esimerkiksi suomalaisten ei-filosofisten "maallikoiden" yhteisöön.

* * *

Lausunto vahvistaa sen, että filosofia(kin) ymmärretään nykypäivänä omaksi ja erilliseksi maailmakseen, jossa pitkälle erikoistuneita tutkimuksiaan tekevät specialistit kommunikoivat toisilleen kansainvälisillä foorumeilla. Hakijoiden opetuksellisista ansioista ei lausunnossa puhuta halaistua sanaa tai arvioida heidän kykyjään tulevien sukupolvien kasvattajana ja kansallisen kulttuurin edistäjinä. Näyttääkin siltä, että yhtä jalkaa Euroopan yhdenytymisen kanssa tiede irtoaa kulttuurisesta maaperästään, tieteen tekijät luopuvat intellektuelli-vaikuttajan roolistaan, ja kansainvälisyys tarkoittaa kansallisesti vastuutonta kosmopolitismia.

* * *

Martin Heideggerin tekniikkaa koskevien ajatusten ohella tämänkertaisen niin & näin keskeinen teema on totuus. Toivottavasti nämä kuusi totuutta totuudesta, **Terry Eagletonin** haastattelulla ryödytettynä, myös auttavat huomaamaan, että filosofian professuurillakin täyttöineen on vaikutusta siihen, millainen filosofia kulloinkin on totuuden väärä.

Mikko Lahtinen

Ps. Asiantuntijat asettivat turkulaisen **Eerik Lagerspetzin** (s. 1956) ensimmäiselle sijalle, kuten myös tiedekunta virkaehdotuksessaan (28.4.94). Onnittelut — hullumminkin olisi voinut käydä...